

Het kruis en de Dirndl

Columns - 30 april 2018 - Auteur: Merlijn Schoonenboom

Markus Söder deed het duidelijk met een sardonisch genoegen. De nieuwe minister-president van Beieren bevestigde op 24 april een christelijk kruis aan de wand van zijn residentie. In zijn deelstaat dienen vanaf 1 juni 'kruizen zichtbaar bij de ingang van openbare overheidsgebouwen te hangen'.

De week erna gebeurde wat te verwachten was: het grootste deel van de Duitse media veroordeelde de actie. Als een domme provinciaal werd Söder (CSU) in de kranten afgeschilderd, of zelfs als een gevaarlijke reactionair, een omgekeerde Erdogan.

Het is niet moeilijk te zien dat de conservatief Söder hiermee in eerste instantie een hard politiek spel speelt. Hij wil met meer nadruk op 'de christelijke cultuur van het avondland' de islamkritische AfD de wind uit de zeilen nemen. CSU-chef Seehofer had dat een paar weken geleden al geprobeerd, door te zeggen dat 'de islam niet bij Duitsland hoort', een directe afwijzing van Merkels opvatting hierover.

Ik geef toe: in Nederland zou ik om zo'n politieke actie hard gaan sputteren, maar nu amuseerde het me ook wel. Ik zat die dag in een Beierse Biergarten in Berlijn, waar een serveerster in een laag uitgesneden Dirndl mij een 'authentiek Beiers' gerecht bracht. Ik was er eerlijk gezegd door een grap terecht gekomen, maar ineens viel alles op zijn plaats. Want hoewel een kruis en een Dirndl normaal twee verschillende werelden vertegenwoordigen, blijken ze dankzij Beieren direct met elkaar te maken te kunnen hebben.

Merlijn Schoonenboom verbindt in zijn maandelijkse column persoonlijke ervaringen met bredere maatschappelijke ontwikkelingen in Duitsland

Natuurlijk, de bierhal in Berlijn is in feite gewoon een simpele *tourist trap* op de Alexanderplatz. Toch is de hal, die tien jaar geleden werd gebouwd, ook meer dan dat. Hij is deel van een bredere trend. Hoewel Beieren nooit populair was in de rest van het land, worden Dirndl en *Lederhosen* sinds begin 21ste eeuw ook in Berlijn verkocht; overal in het land zijn er sindsdien ook 'Beierse' Bierhallen geopend; en veel Amerikaanse of Japanse toeristen zien de Beierse klederdracht

inmiddels zelfs als de sterkste uiting van 'typisch Duitse cultuur'.

De interesse onder jongeren voor de Dirndl laat een hernieuwde belangstelling voor oude tradities te zien, zij het met een vette knipoog, schrijft de etnoloog Simone Eggers in haar boek 'Heimat'. En de Beierse cultuur blijkt dat te kunnen bieden. De Dirndl sluit volgens haar dus aan bij de vraag naar culturele 'identiteit' in tijden van globalisering: waar staan we voor, wie zijn we eigenlijk?

Het is precies het antwoord op deze vraag, die ook Markus Söder door zijn actie met het kruis zegt te kunnen beantwoorden. Het kruis is volgens hem niet bedoeld als een religieus symbool - ook hij weet dat de staat godsdienstvrijheid dient te waarborgen - maar als een 'symbool van de historisch-culturele identiteit' van Beieren.

Deze uitleg kan je politiek afwijzen, maar het effect is er niet minder om: Beieren is niet alleen economisch de meest succesvolle deelstaat, maar begint cultureel ook steeds invloedrijker te worden. De Duitse media discussiëren al maanden over de invulling van *Leitkultur* en 'nationale identiteit', maar Beieren blijkt het meest actief in het vormgeven en de verspreiding van 'symbolen' ervan.

De actie van Söder openbaart echter ook een flink probleem hierbij. De trend rond de Dirndl kwam nog van onderop, had een olijke uitstraling en er zijn vele variaties op mogelijk, zelfs Afrikaanse Dirndls worden er inmiddels gemaakt. Bij statelijke symboliek wordt het echter moeilijker. Een kruis is namelijk een stuk minder neutraal dan Söder wil doen geloven.

De actie met het kruis toont dan ook vooral dat er in Duitsland een soort 'symbolische leegte' heerst. De Duitse culturele elite had in de naoorlogse periode een sterke afkeer van te veel nationale pathos, zoals in Frankrijk of Amerika de gewoonte is. Dat was in die periode, als reactie op het nazisme, te begrijpen; slechts de grondwet diende de basis van de cultuur te zijn.

De hedendaagse harde debatten rondom integratie en *Leitkultur* laten zien dat dit voor velen niet voldoende is. Nieuwe culturele symbolen worden gezocht. Maar tot nu wordt het aan de CSU en Beierse bierhallen overgelaten om die leegte te vullen.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/25848/het-kruis-en-de-dirndl>